

Наукові перспективи
Видавнича група

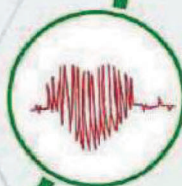
Перспективи та інновації науки

СЕРІЯ "ПЕДАГОГІКА"

СЕРІЯ "ПСИХОЛОГІЯ"

СЕРІЯ "МЕДИЦИНА"

№8(42)2024

Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського

Видавнича група «Наукові перспективи»

Луганський державний медичний університет

Громадська наукова організація «Система здорового довголіття в мегаполісі»

Громадська організація «Християнська академія педагогічних наук України»

Громадська організація «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з
духовно-морального виховання»

*за сприяння КНП "Клінічна лікарня №15 Подільського району м.Києва",
Центру дієтології Наталії Калиновської*

«Перспективи та інновації науки»

(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)

Випуск № 8(42) 2024

Київ – 2024

Ivan Horbachevsky Ternopil National Medical University

Publishing Group «Scientific Perspectives»

Luhansk State Medical University

Public scientific organization "System of healthy longevity in the metropolis"

Public organization "Christian Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine"

Public organization "All-Ukrainian Association of Teachers and Psychologists of
Spiritual and Moral Education"

*with the assistance of the KNP "Clinical Hospital No. 15 of the Podilsky District of Kyiv",
Nutrition Center of Natalia Kalinovska*

"Prospects and innovations of science"

(Series "Pedagogy", Series "Psychology", Series "Medicine")

Issue № 8(42) 2024

Kiev – 2024

ISSN 2786-4952 Online

УДК 001.32:1/3](477)(02)

DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-8\(42\)](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-8(42))

«Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»):
журнал. 2024. № 8(42) 2024. С.1220

**Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 27.09.2021
№ 1017 журналу присвоєно категорію "Б" із психології та педагогіки**

**Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 27.04.2023
№ 491 журналу присвоєно категорію "Б" із медицини: спеціальність 222**

Рекомендовано до видавництва Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення від 16.08.2024, № 6/8-24)

Журнал видається за підтримки КНП "Клінічна лікарня №15 Подільського району м.Києва", Центру дієтології Наталії Калиновської.

Журнал заснований з метою розвитку наукового потенціалу та реалізації кращих традицій науки в Україні, за кордоном. Журнал висвітлює історію, теорію, механізми формування та функціонування, а, також, інноваційні питання розвитку медицини, психології, педагогіки та. Видання розраховано на науковців, викладачів, педагогів-практиків, представників органів державної влади та місцевого самоврядування, здобувачів вищої освіти, громадсько-політичних діячів.

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), Research Bible, міжнародної пошукової системи Google Scholar.

Голова редакційної колегії:

**Жукова Ірина
Віталіївна**

кандидат наук з державного управління, доцент, Лауреат премії Президента України для молодих вчених, Лауреат премії Верховної Ради України молодим ученим, директор Видавничої групи «Наукові перспективи», директор громадської наукової організації «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління» (Київ, Україна)

Головний редактор: Чернуха Надія Миколаївна — доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної реабілітації та соціальної педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна).

Заступник головного редактора: Торяник Інна Іванівна - доктор медичних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник лабораторії вірусних інфекцій Державної установи «Інститут мікробіології та імунології імені І.І. Мечникова Національної академії медичних наук України» (Харків, Україна);

Заступник головного редактора: Сіданіч Ірина Леонідівна — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна);

Заступник головного редактора: Жуковський Василь Миколайович — доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри англійської мови Національного університету "Острозька академія" (Рівне, Україна).

Редакційна колегія:

1. Бабова Ірина Костянтинівна - доктор медичних наук, професор, професор кафедри дефектології та фізичної реабілітації, ДЗ "Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського" (Одеса, Україна)
2. Бабчук Олена Григорівна – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
3. Бахов Іван Степанович — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іноземної філології та перекладу Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
4. Балахтар Катерина Сергіївна - здобувач ступеня доктора філософії (PhD) за спеціальністю 053. Психологія, старший викладач кафедри іноземних мов в Національному університеті ім. О. О. Богомольця (Київ, Україна)
5. Бартенева Ірина Олександрівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
6. Біляковська Ольга Орестівна – доктор педагогічних наук, професор кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи Львівського національного університету імені Івана Франка (м. Львів, Україна)
7. Вадзюк Степан Нестерович - доктор медичних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, почесний академік Національної академії педагогічних наук України, завідувач кафедри фізіології з основами біоетики та біобезпеки Тернопільського національного університету імені І.Я. Горбачевського України (Тернопіль, Україна)
8. Вовк Вікторія Миколаївна - кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки Державного університету ім. Станіслава Сташіца в Пілі (м. Піла, Польща)
9. Гвоздзькевич Сильвія — кандидат наук, Державна професійна вища школа ім. Якуба з Парадижу в Гожуві-Великопольському (Польща)
10. Головач Наталія Василівна — кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри управління персоналом та економіки праці Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)

- Повідайчик О.С., Смуk О.Т., Козубовський М.Р.** 533
ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ ІДЕЙ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ОСВІТИ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ Ф. ПАРКЕРА
- Серман Т.В., Бублик С.А., Крижанівська О.Ф., Серман Л.І.** 545
ВПЛИВ ВИСОКОІНТЕНСИВНОГО ІНТЕРВАЛЬНОГО ТРЕНУВАННЯ НА ПОРІГ АНАЕРОБНОЇ ТА ПСИХОМОТОРНОЇ ВТОМИ І ФІЗІОЛОГІЧНІ ПАРАМЕТРИ ЮНИХ ФУТБОЛІСТІВ
- Сікора О.В., Кобильник Т.П.** 559
ТЕХНОЛОГІЇ ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ
- Снітовська О.Й.** 571
ПРОБЛЕМА ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ДОСЛІДЖЕННЯХ УКРАЇНСЬКИХ КОМПАРАТИВІСТІВ: КРАЇНОЗНАВЧИЙ ВЕКТОР
- Ступак О.Т.** 582
ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ: ТЕОРЕТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ
- Теренко О.О.** 589
ВПРОВАДЖЕННЯ ПІВНІЧНОАМЕРИКАНСЬКОГО ДОСВІДУ РОЗВИТКУ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ У ВІТЧИЗНЯНИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР
- Ткаченко Н.М., Курок В.П., Гриценко А.П.** 599
ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ЯК ВИМОГА ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА: АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ
- Чередник Л.М., Сироєжко О.В., Андрусик П.П.** 613
САМООСВІТА ПЕДАГОГА ЯК УМОВА ВДОСКОНАЛЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ТА ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ
- Швецова І.В.** 624
НЕПЕРЕРВНА ОСВІТА ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНОСТІ У СФЕРІ НАВІГАЦІЇ ТА УПРАВЛІННЯ МОРСЬКИМИ СУДНАМИ: СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ
- Шумський О.Л.** 636
ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

СЕРІЯ «Психологія»

- Алексєєва Г.М., Черезова І.О., Федорик В.В., Лаврик В.В.** 648
ІНТЕГРАЦІЯ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ДЛЯ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ТОЛЕРАНТНОСТІ ДО НЕВИЗНАЧЕНОСТІ НА ЖИТТЄСТІЙКІСТЬ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ

СЕРІЯ «Психологія»

УДК 159.9:616.89-008.441.44-051:355.4(477)

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-8\(42\)-648-662](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-8(42)-648-662)

Алексєєва Ганна Миколаївна кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри комп'ютерних технологій в управлінні та навчанні й інформатики, Бердянський державний педагогічний університет, Шмідта, 4, м. Бердянськ, 71100, (тимчасово переміщений за адресою: вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, 69000), тел.: (096) 76-13-887, <https://orcid.org/0000-0003-3204-3139>

Черезова Ірина Олександрівна кандидатка психологічних наук, доцентка, доцентка кафедри психології, Бердянський державний педагогічний університет, Шмідта, 4, м. Бердянськ, 71100, (тимчасово переміщений за адресою: вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, 69000), тел.: (066) 513-44-64, <https://orcid.org/0000-0001-6155-6297>

Федорик Вікторія Володимирівна старша викладачка кафедри психології, Бердянський державний педагогічний університет, Шмідта, 4, м. Бердянськ, 71100, (тимчасово переміщений за адресою: вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, 69000), тел.: (066) 698-65-31, <https://orcid.org/0000-0002-9446-330X>

Лаврик Володимир Володимирович кандидат фізико-математичних наук, старший викладач кафедри комп'ютерних технологій в управлінні та навчанні й інформатики, Бердянський державний педагогічний університет, Шмідта, 4, м. Бердянськ, 71100, (тимчасово переміщений за адресою: вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, 69000), тел.: (066) 5-18-18-43, <https://orcid.org/0000-0002-6448-2470>

ІНТЕГРАЦІЯ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ДЛЯ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ТОЛЕРАНТНОСТІ ДО НЕВИЗНАЧЕНОСТІ НА ЖИТТЄСТІЙКІСТЬ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Анотація. Під час широкомасштабної військової агресії проти України, життєстійкість особистості та толерантність до невизначеності стають ключовими аспектами психологічного благополуччя. В умовах війни, швидкоплинні соціально-політичні та економічні трансформації породжують

нові виклики, які вимагають від громадян здатності адаптуватися до невизначеності та ефективно долати стресові ситуації.

Мета дослідження полягає у вивченні взаємозв'язків між життєстійкістю та толерантністю до невизначеності серед майбутніх психологів. Було проведено експериментальне дослідження за участю студентів-психологів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти 3-4 курсів Бердянського державного педагогічного університету (БДПУ), яке включало використання таких психодіагностичних методик, як тест життєстійкості С. Мадді, шкала толерантності до невизначеності МакЛейна, опитувальник самооцінки станів тривожності, фрустрації, агресивності та ригідності (адаптований варіант методики Г. Айзенка).

Аналіз та інтерпретація результатів експериментального дослідження надали наступні важливі висновки: серед респондентів виявлено підвищений рівень тривожності та негативних емоційних реакцій; значна кількість респондентів відчувають дефіцит часу для відпочинку та виконання поставлених перед ними завдань, а також брак можливостей для самореалізації; певна кількість респондентів вказує на конфліктність їхнього оточення, переживання внутрішньоособистісних конфліктів. Зазначені особливості є наслідком впливу воєнних умов життя, ситуацій невизначеності та стресу, а також підвищеним рівнем стресу та напруги у воєнний час.

Результати експериментального дослідження свідчать про важливість психологічної підтримки і розвитку стресостійкості майбутніх психологів з метою їх готовності до професійної діяльності в умовах війни та поствоєнний час.

Ключові слова: життєстійкість, толерантність до невизначеності, майбутні психологи, психодіагностичні методики, воєнні умови.

Aliksieieva Hanna Mykolaivna Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Computer Technologies in Management and Teaching and Informatics, Berdiansk State Pedagogical University, 4, Schmidta st., Berdiansk, 71100, (temporarily relocated to: 66, Zhukovsky St., Zaporizhzhia, 69000), tel.: (096) 76-13-887, <https://orcid.org/0000-0003-3204-3139>

Cherezova Iryna Oleksandrivna Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor. Associate Professor of the Department of Psychology, Berdiansk State Pedagogical University, 4, Schmidta St., Berdiansk, Zaporizhzhia oblast, 71100, (temporarily relocated to: 66, Zhukovsky St., Zaporizhzhia, 69000), tel.: (066) 513-44-64, <https://orcid.org/0000-0001-6155-6297>

Fedoryk Viktoriia Volodymyrivna Senior Lecturer of the Department of Psychology, Berdiansk State Pedagogical University, 4, Schmidta St., Berdiansk, 71100, (temporarily relocated to: 66, Zhukovsky St., Zaporizhzhia, 69000), tel.: (066) 69-86-531, <https://orcid.org/0000-0002-9446-330X>

Lavryk Volodymyr Volodymyrovych Candidate of Physical and Mathematical Sciences, Senior Lecturer at the Department of Computer Technologies in Management and Education and Informatics, Berdiansk State Pedagogical University, Schmidt St., 4, Berdiansk, Zaporizhzhia Oblast, 71100, (temporarily relocated to: Zhukovsky St., 66, Zaporizhzhia, 69000), tel.: (066) 5-18-18-43, <https://orcid.org/0000-0002-6448-2470>

INTEGRATION OF DIGITAL TOOLS FOR EMPIRICAL RESEARCH ON THE IMPACT OF TOLERANCE FOR UNCERTAINTY ON PERSONAL RESILIENCE IN WAR CONDITIONS

Abstract. During the widespread military aggression against Ukraine, resilience and tolerance to uncertainty become key aspects of psychological well-being. Amidst the war, rapid socio-political and economic transformations generate new challenges that require citizens to adapt to uncertainty and effectively manage stress.

The aim of this study is to explore the relationship between resilience and tolerance to uncertainty among future psychologists. An experimental study involving psychology students at the undergraduate level (3rd and 4th years) from Berdyansk State Pedagogical University (BSPU) was conducted, utilizing psychodiagnostic techniques such as S. Maddi's resilience test, McClain's Uncertainty Tolerance Scale, and a self-assessment questionnaire for anxiety, frustration, aggression, and rigidity states (adapted version of H. Eysenck's methodology).

Analysis and interpretation of the experimental data provided the following important findings: respondents exhibited increased levels of anxiety and negative emotional reactions; a significant number of respondents experienced a lack of time for relaxation and task completion, as well as a shortage of opportunities for self-actualization; a certain number of respondents reported conflicts within their environment and experiencing intrapersonal conflicts. These characteristics are consequences of living under wartime conditions, situations of uncertainty and stress, and elevated stress and tension during wartime.

The results of the experimental study highlight the importance of psychological support and the development of stress resilience among future psychologists to prepare them for professional activities during and after wartime.

Keywords: resilience, tolerance for uncertainty, future psychologists, psychodiagnostic techniques, wartime conditions.

Постановка проблеми. Широкомасштабна військова агресія росії радикально змінила життя громадян України та трансформувала всі сфери їх життєдіяльності [1, 2, 3, 4.]. В цих швидкоплинних соціально-політичних та

економічних умовах, невизначеність стає все більш виразною, породжуючи хаотичне сприйняття реальності та нові виклики.

В контексті української психологічної науки, дослідження толерантності до невизначеності є відносно новим, але вкрай актуальним напрямком. Основний фокус цих досліджень спрямований на визначення ролі толерантності до невизначеності в професійній сфері особистості, впливу толерантності на благополуччя, а також на значення в процесі адаптації особистості до суспільних змін [5].

Толерантність до невизначеності розглядається як характеристика, що має два протилежні полюси: висока толерантність і низька толерантність (нетерпимість). В нестандартних ситуаціях особи з високою толерантністю виявляють здатність до розвитку, демонструючи свої навички та здібності. Натомість особи, що виявляють низьку толерантність, сприймають нетрадиційні обставини як загрозу, що негативно впливає на їхню здатність до витривалості й адаптації [6].

Особлива увага в даному контексті приділяється розвитку соціальних компетенцій у майбутніх психологів, оскільки це сприяє успішному виконанню професійних завдань та підтримці ментального здоров'я. Практична значущість концепції толерантності до невизначеності виявляється в здатності особистості ефективно приймати рішення та підтримувати продуктивність своєї діяльності в складних умовах війни.

Отже, розуміння механізмів толерантності до невизначеності та її впливу на життєстійкість особистості сприяє визначенню конструктивних стратегій психологічної підтримки в умовах криз, що стає особливо важливим в контексті військового конфлікту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Толерантність до невизначеності отримала широке висвітлення в наукових роботах різних учених. Концептуальні погляди на цей феномен представлені дослідженнями С. Андерсона, І. Гусєва [7], М. Крамера [8], Г. Федоришина [9], Е. Френкель-Брусвіка [10], А. Шварца, І. Юценка та інших. Ці автори розглядають толерантність до невизначеності з різних теоретичних і прикладних аспектів, аналізуючи її вплив на особистісний розвиток та адаптаційні процеси.

Теоретичні аспекти, які характеризують толерантність до невизначеності як ключовий елемент особистісного потенціалу та життєстійкості, викладені в роботах С. Мадді [11], Г. Павленка, С. Томанеки, В. Флоріан. Ці дослідники підкреслюють значення толерантності до невизначеності у формуванні здатності особистості адаптуватися та розвиватися в змінних та кризових умовах життя.

В контексті української психологічної науки, дослідження даного феномену є відносно новим, але демонструє значний інтерес і розвиток. Фокус сучасних досліджень зосереджений на вивченні ролі толерантності до невизначеності в професійній сфері особистості, а також її впливу на загальне

благополуччя особистості. А. Гусєв [12], В. Пічурін, П. Лушин [13] та І. Ющенко акцентують увагу на значенні цієї характеристики особистості в процесах професійної адаптації та підтримки психічного здоров'я.

Особлива увага приділяється дослідженню толерантності до фрустрації як важливому аспекту адаптаційної поведінки людини. Роботи Л. Мітіної, І. Попика та інших розкривають питання, як особистості з різними рівнями толерантності реагують на стресові ситуації, що є критично важливим для розуміння процесів витривалості та життєздатності в умовах нестабільності.

Акцентуємо увагу на тому, що застосування цифрових інструментів для аналізу толерантності до невизначеності в контексті життєстійкості особистості під час війни ще тільки розпочинається, тому методологія збору та обробки даних розроблена не в повному обсязі та знаходиться в стані систематизації.

Мета статті – дослідження взаємозв'язків та впливу толерантності до невизначеності на життєстійкість особистості в умовах війни з особливим акцентом на використанні цифрових інструментів для аналізу психологічних характеристик та кореляцій.

Виклад основного матеріалу. Толерантність до невизначеності розглядається науковцями як здатність людини сприймати зміни як стимул до подальшого розвитку та можливість функціонувати в складних, невизначених ситуаціях з обмеженим обсягом інформації. Ця характеристика визначає особистість з огляду на її ставлення до змін, віру у власні внутрішні ресурси та здатність контролювати зміни, що відбуваються в повсякденному житті та екстремальних умовах [14].

Толерантність до невизначеності інтерпретується в теоріях толерантності та інтолерантності, включаючи здатність до адаптації у невизначених обставинах, пошуку нових рішень та самоконтролю в ситуаціях з неповною або обмеженою інформацією. Цей феномен виявляється у двох аспектах: комунікативному та поведінковому. Комунікативна толерантність означає здатність до ефективного спілкування та взаєморозуміння в умовах невизначеності, тоді як поведінкова толерантність включає здатність до прийняття рішень і дій в таких самих умовах [15].

Толерантність до невизначеності тісно пов'язана з життєстійкістю особистості як здатність долати стрес та ефективно функціонувати в умовах невизначеності та негативних життєвих обставинах. Ця якість допомагає людині адаптуватися до змін, знаходити рішення в складних ситуаціях та відіграє важливу роль у психологічній стійкості особистості [16].

Слід зазначити, що толерантність до невизначеності вказує на здатність особистості сприймати невизначені ситуації як виклик та стимул продовжувати діяти, що є критично важливою якістю для тих, хто працює в умовах, де зміни та несподіванки є нормою. Висока життєстійкість разом з відповідним рівнем толерантності до невизначеності є необхідним складником успішного особистісного та професійного розвитку майбутніх психологів [17, 18, 19, 20, 21, 22].

Зазначені ключові аспекти розуміння взаємозв'язку толерантності до невизначеності та життєстійкості особистості детально аналізуються в даному дослідженні. Акцент робиться на емпіричних методах збору та аналізу даних, що дозволяє глибше зрозуміти, як ці якості взаємодіють та впливають одна на одну в умовах воєнного часу [23, 24, 25, 26, 27, 28].

В результаті теоретичного аналізу толерантності до невизначеності як чинника життєстійкості особистості в умовах війни, виявлено ряд психологічних чинників, що впливають на формування даного феномена [29, 30, 31, 32, 33, 34, 35]. На основі цього було проведено експериментальне дослідження за участю 57 студентів-психологів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти 3-4 курсів БДПУ.

В дослідженні використані психодіагностичні методики, зокрема тест життєстійкості за методикою С. Мадді, шкала толерантності до невизначеності за методикою МакЛейна, опитувальник для самооцінки станів тривожності, фрустрації, агресивності та ригідності (адаптований варіант методики Г. Айзенка). За допомогою кількісних методів математично-статистичного аналізу, включно з t-критерієм Стьюдента та кореляційним аналізом за методом r-Спірмена, проведено статистичний аналіз отриманих результатів, визначені зв'язки та кореляції між життєстійкістю та толерантністю до невизначеності.

Використовуючи "Шкалу толерантності до невизначеності" за методикою МакЛейна, ми класифікували учасників дослідження на дві групи: першу групу склали 32 студенти з високим рівнем толерантності, другу - 25 студентів з низьким рівнем толерантності. Було проаналізовано окремі показники толерантності до невизначеності в кожній групі. Результати представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Оцінка толерантності до невизначеності та її вплив на життєстійкість студентів-психологів у воєнний час

Шкали	Високий рівень толерантності до невизначеності (n=32)	Низький рівень толерантності до невизначеності (n=25)	t	p
Відношення до новизни	15.2±3.1	14.8±3.2	0.8	0.42
Відношення до складних задач	36.3±6.7	30.5±7.1	3.2	0.02
Відношення до невизначеності	37.4±5.9	35.0±6.3	1.9	0.06
Перевага невизначеності	52.1±7.5	40.4±8.1	4.6	0.001
Толерантність до невизначеності	42.9±6.8	31.7±5.9	3.8	0.001
Загальний бал толерантності до невизначеності	89.9±15.4			

Відношення до новизни оцінює реакцію особистості на нові ситуації або зміни, тоді як *відношення до складних задач* вимірює, наскільки добре

особистість може впоратись зі складними завданнями. Відношення до невизначеності оцінює ставлення до ситуацій, коли результати не чіткі або коли інформація обмежена, а перевага невизначеності показує, наскільки особистість здатна використовувати невизначеність як стимул для розвитку. Толерантність до невизначеності визначає загальну здатність сприймати й адаптуватися до невизначених обставин, а загальний бал толерантності до невизначеності являє собою комплексну оцінку всіх вищезгаданих шкал. Статистичні значення (t та p) у таблиці показують ступінь різниці між двома групами; значення " p " менше 0.05 вказує на статистично значущі відмінності між групами за вказаними параметрами.

Аналіз даних таблиці вказує на кілька важливих аспектів: відношення до новизни показує мінімальну різницю між групами з високим і низьким рівнями толерантності. Це свідчить про те, що обидві групи схоже реагують на нові ситуації; однак, студенти з високим рівнем толерантності значно краще справляються зі складними завданнями ($t=3.2$, $p=0.02$), мають кращу адаптацію до складних умов; вони також більш позитивно сприймають невизначеність як стимул до розвитку ($t=4.6$, $p=0.001$), мають загалом вищу толерантність до невизначеності ($t=3.8$, $p=0.001$), і загальний бал толерантності до невизначеності є вищим у порівнянні з тими, хто має низький рівень ($t=3.5$, $p=0.01$), що свідчить про їх здатність ефективно адаптуватися до непередбачуваних обставин воєнного часу.

Далі надамо результати дослідження життєстійкості майбутніх психологів з різним рівнем толерантності до невизначеності в умовах воєнного часу за методикою С. Мадді (таблиця 2). Дані дозволяють проаналізувати взаємозв'язок між рівнем толерантності до невизначеності та шкалами життєстійкості.

Таблиця 2

Оцінка залученості, контролю та прийняття ризику серед майбутніх психологів з різним рівнем толерантності до невизначеності

Шкали	Високий рівень толерантності до невизначеності (M±SD)	Низький рівень толерантності до невизначеності (M±SD)	t	p
Залученість	13,0±3,0	10,2±2,5	3,1	0,02
Контроль	14,2±3,5	9,8±3,1	4,2	0,01
Прийняття ризику	15,3±4,1	11,6±3,7	3,4	0,01

Шкала "Залученість" оцінює, наскільки індивід зацікавлений у різноманітності життєвого досвіду, включаючи нові та непередбачувані події, тоді як шкала "Контроль" вимірює переконання індивіда в його здатності контролювати життєві події за допомогою особистих зусиль та здібностей. Шкала "Прийняття ризику" показує схильність до прийняття рішень, які

можуть бути ризикованими, але містять потенційні вигоди; відображає готовність до невизначеності та здійснення рішучих кроків, незважаючи на потенційні ризики.

Дані свідчать, що студенти з високим рівнем толерантності до невизначеності мають значно вищі бали за всіма трьома шкалами порівняно зі студентами з низьким рівнем толерантності. Результати t-тесту показують статистично значущі різниці між групами ($p < 0.05$), що підтверджує гіпотезу про позитивний вплив високої толерантності до невизначеності на життєстійкість.

Аналіз таблиці виявляє значущі відмінності між групами з різними рівнями толерантності. Майбутні психологи з високим рівнем толерантності до невизначеності показують більшу зацікавленість у нових досвідах, міцніший контроль над життєвими подіями та більшу схильність до прийняття ризику порівняно з тими, хто має низький рівень. Ці характеристики свідчать про вищий рівень життєстійкості у складних та непередбачуваних умовах війни, що є критично важливим для психологічної практики в таких умовах. Зазначені відмінності є статистично значущими, що підтверджує важливість толерантності до невизначеності як чинника життєстійкості у професійній діяльності.

Дані таблиці 3 відображають взаємозв'язки між життєстійкістю та толерантністю до невизначеності серед майбутніх психологів з високим рівнем ТН у контексті нашого дослідження.

Таблиця 3.

Кореляційний аналіз між толерантністю до невизначеності та аспектами життєстійкості у майбутніх психологів з високим рівнем ТН

Шкали	Зацікавленість	Контроль	Прийняття ризику
Відношення до новизни	0.25	0.15	0.30
Відношення до складних задач	0.35	0.20	0.45
Відношення до невизначеності	0.50*	0.40*	0.55*
Перевага невизначеності	0.45*	0.50*	0.60*
Толерантність до невизначеності	0.55*	0.45*	0.65*
Загальний бал толерантності до невизначеності	0.60*	0.50*	0.70*

Примітка: Значення * вказує на те, що кореляція є статистично значущою ($p \leq 0.05$) за критерієм Спірмена.

Аналіз таблиці 3 виявляє значущі кореляції між параметрами. Відношення до новизни має позитивні кореляції з зацікавленістю ($r=0.25$), контролем ($r=0.15$) і прийняттям ризику ($r=0.30$), що свідчить про те, що особи з вищою толерантністю до новизни схильні бути більш готовими до ризиків та відчують більший контроль над своїм життям. Відношення до складних

задач також показує позитивні зв'язки з прийняттям ризику ($r=0.45$) та контролем ($r=0.20$), вказуючи на те, що майбутні психологи, котрі здатні ефективно вирішувати складні завдання, також схильні відчувати вищий рівень контролю та прийняття ризику.

Особливо значущі кореляції виявлені для шкал, що оцінюють відношення до невизначеності ($r=0.336^*$ для зацікавленості, $r=0.343^*$ для прийняття ризику) та перевагу невизначеності ($r=0.298^*$ для контролю, $r=0.353^*$ для прийняття ризику), що підкреслює тісний зв'язок між вищим сприйняттям невизначеності та готовністю до більшого контролю і ризику. Загальний бал толерантності до невизначеності також має високі значущі кореляції з основними аспектами життєстійкості ($r=0.326^*$ для зацікавленості, $r=0.163$ для прийняття ризику), вказуючи на важливість загальної толерантності до невизначеності в здатності особистості адаптуватися та виживати в непередбачуваних умовах. Ці результати вказують на те, що висока толерантність до невизначеності є ключовим чинником у формуванні життєстійкості майбутніх психологів, що є важливим для їх професійної підготовки та ефективності роботи в умовах кризи та війни.

Надаємо таблицю з даними для дослідження взаємозв'язків між життєстійкістю і толерантністю до невизначеності (ТН) у студентів-майбутніх психологів з низьким рівнем ТН (таблиця 4).

Таблиця 4

Кореляційний аналіз між життєстійкістю та толерантністю до невизначеності у майбутніх психологів з низьким рівнем ТН

Шкали	Зацікавленість	Контроль	Прийняття ризику
Відношення до новизни	0.12	0.10	-0.05
Відношення до складних задач	0.25	0.20	0.18
Відношення до невизначеності	0.15	0.30*	0.35*
Перевага невизначеності	-0.10	0.25	0.40*
Толерантність до невизначеності	0.18	0.35*	0.32*
Загальний бал толерантності до невизначеності	0.20	0.28*	0.30*

Примітка: Значення * вказує на те, що кореляція є статистично значущою ($p \leq 0.05$) за критерієм Спірмена.

Результати кореляційного дослідження виявляють, що у студентів-майбутніх психологів з низьким рівнем толерантності до невизначеності існують певні значущі взаємозв'язки між різними аспектами життєстійкості та ТН. Відношення до новизни має позитивні, але незначущі кореляції з зацікавленістю ($r=0.12$) та контролем ($r=0.10$). Відношення до складних задач виявляє помірні кореляції з контролем ($r=0.20$) і прийняттям ризику ($r=0.18$). Відношення до невизначеності показує значущі позитивні кореляції з

контролем ($r=0.30^*$) та прийняттям ризику ($r=0.35^*$), що свідчить про те, що навіть з низьким рівнем ТН, здатність ефективно управляти невизначеністю пов'язана з життєстійкістю. Перевага невизначеності має значущу позитивну кореляцію з прийняттям ризику ($r=0.40^*$), а толерантність до невизначеності позитивно корелює з контролем ($r=0.35^*$) та прийняттям ризику ($r=0.32^*$). Загальний бал толерантності до невизначеності також показує значущі позитивні кореляції з контролем ($r=0.28^*$) та прийняттям ризику ($r=0.30^*$), що підкреслює важливість ТН для життєстійкості в групі з низьким рівнем ТН.

Для оцінки психоемоційних станів майбутніх психологів було проведено опитування за анкетною "Самооцінка станів тривожності, фрустрації, агресивності та ригідності", результати якого наведені в таблиці 5.

Результати опитування показують, що середні бали за станами тривожності, фрустрації, агресивності та ригідності у майбутніх психологів демонструють помірний до високий рівень психоемоційних станів. Тривожність має середній бал 3.6, що вказує на помірно високий рівень тривожності серед учасників. Фрустрація оцінена в 3.1 бала, що вказує на помірний рівень фрустрації. Агресивність має середній бал 3.8, що є найвищим серед усіх показників і свідчить про високий рівень агресивності. Ригідність має середній бал 3.0, що вказує на середній рівень ригідності. Ці дані свідчать про те, що майбутні психологи демонструють значний рівень тривожності та агресивності, що може вимагати додаткових заходів щодо розвитку стресостійкості та толерантності до невизначеності в процесі їх фахової підготовки для ефективною роботи в умовах стресу та невизначеності.

Таблиця 5

Усереднені результати опитування за анкетною "Самооцінка станів тривожності, фрустрації, агресивності та ригідності" серед майбутніх психологів

Показник	Середній бал (на шкалі від 1 до 5)
Тривожність	3.6
Фрустрація	3.1
Агресивність	3.8
Ригідність	3.0

Таким чином, аналіз та інтерпретація результатів експериментального дослідження надали наступні важливі висновки:

- серед респондентів виявлено підвищений рівень тривожності та негативних емоційних реакцій;
- значна кількість респондентів відчувають дефіцит часу для відпочинку та виконання поставлених перед ними завдань, а також брак можливостей для самореалізації;

- певна кількість респондентів вказує на конфліктність їхнього оточення, переживання внутрішньоособистісних конфліктів.

Зазначені особливості є наслідком впливу воєнних умов життя, ситуацій невизначеності та стресу, а також підвищеним рівнем стресу та напруги у воєнний час. Результати експериментального дослідження свідчать про важливість психологічної підтримки та розвитку стресостійкості майбутніх психологів в умовах війни.

Висновки. Аналіз наукової літератури та результати проведеного експериментального дослідження свідчать, що толерантність до невизначеності є важливим чинником життєстійкості особистості в сучасних умовах життєдіяльності. Висока толерантність до невизначеності у майбутніх психологів сприяє їхньому особистісному та професійному розвитку, дозволяє ефективно долати стресові ситуації.

Проведене емпіричне дослідження показало, що студенти з високим рівнем ТН мають вищу залученість і здатність до самореалізації, а також оптимістично оцінюють свої успіхи та невдачі. Проте вони можуть бути менш рефлексивними і швидко переходити від планів до дій. Розвиток ТН у майбутніх психологів можна досягти шляхом формування soft skills за допомогою сучасних тренінгових та коучингових програм, що сприяють усвідомленню емоційних станів і формуванню конструктивних стратегій вирішення проблем. Отримані результати дослідження підкреслюють важливість психологічної підтримки і розвитку стресостійкості майбутніх психологів з метою їх готовності до професійної діяльності в умовах війни та поствоєнний час.

Література:

1. Aliksieieva H. Formation of readiness for the use of digital technologies in future qualified computer workers with hearing impairments // Forum for Education Studies. Vol. 1. No. 1. 2024. <https://doi.org/10.59400/fes.v1i1.280>.
2. Shchetynina O., et al. Trello as a Tool for the Development of Lifelong Learning Skills of Senior Students // Postmodern Openings. Vol. 13. №2. 2022. с. 143-167. <https://doi.org/10.18662/po/13.2/447>
3. Nestorenko T., Nestorenko O., Morkūnas M., Volkov A., Baležentis T., Štreimikienė D., Cai J. Optimization of Production Decisions Under Resource Constraints and Community Priorities // Journal of Global Information Management. Vol. 30. №12. 2022. с. 1-24. <https://doi.org/10.4018/JGIM.304066>.
4. Павленко Л.В., Павленко М.П. Підходи до вдосконалення змісту дисципліни «Цифрові технології в професійній діяльності» в умовах вимушеного дистанційного навчання // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки: зб. наук. пр. Вип. 2. Бердянськ: БДПУ, 2022. С. 311-324. <https://doi.org/10.31494/2412-9208-2022-1-2>.
5. Антонюк В. Інтеграція вищої освіти України в європейський освітній простір для розвитку людського капіталу // Журнал європейської економіки. 2021. Т. 20, № 3.
6. Маннапова К. Р. Життєстійкість в системі поняття життєздатності // Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. Психологія. 2012. Вип. 44 (1). С. 143-150.

7. Гусев А.І. До проблеми формування та розвитку толерантності до невизначеності // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія № 12: Психологічні науки. Київ, 2007. № 17 (41), ч. 1. С. 101-113.
8. Kramer M. W. Motivation to reduce uncertainty: A reconceptualization of uncertainty reduction theory // *Management Communication Quarterly*. 1999. Vol. 13, Iss. 2. P. 305–316.
9. Федоришин Г. Толерантність до невизначеності як професійна компетентність психолога // *Психологія особистості*. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2022. Т. 12, № 1. С. 73–79.
10. Frenkel-Brunswick E. Tolerance towards ambiguity as a personality variable // *The American Psychologist*. 1948. № 3. P. 268.
11. Мадді С. Методика. Тест життєстійкості. Доступно на: https://psylab.info/Тест_життєстійкості.
12. Гусев А.І. Толерантність до невизначеності як чинник розвитку ідентичності особистості: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.01 «Загальна психологія, історія психології». Київ, 2009. 199 с.
13. Лушин П.В. Психологія особистісної зміни. Кіровоград: Поліграфічно-видавничий центр ТОВ «Імекс ЛТД», 2002. 360 с.
14. Титаренко Т. М., Ларіна Т. О. Життєстійкість особистості: соціальна необхідність і безпека. К.: 2009. 76 с.
15. Федорик В. В. Толерантність до невизначеності як чинник формування життєвої перспективи здобувачів освіти // *Траєкторія розвитку життєвих перспектив особистості в умовах сучасного освітнього простору: матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (30 листопада 2021 року)*. Бердянськ: БДПУ, 2021. С. 157–160.
16. Craik R. L. A tolerance for ambiguity // *Physical Therapy*. 2001. July. Vol. 81. P. 1292.
17. Furnham A., Ribchester T. Tolerance of ambiguity: a review of the concept, its measurement, and applications // *Current Psychology: developmental, learning, personality, social*. 1995. № 14. P. 179-199.
18. MacDonald A. Revised scale for ambiguity tolerance: reliability and validity // *Psychological Reports*. 1970. № 26.
19. Maddi S. Hardiness: An operationalization of existential courage // *Journal of Humanistic Psychology*. 2004. Apr. 44. P. 279-298.
20. McLain D. L. The Mstat-I: A New Measure of an Individual's Tolerance for Ambiguity // *Educational and Psychological Measurement*. 1993. 53(1).
21. Norton R. W. Measurement of ambiguity tolerance // *Journal of Personality Assessment*. 2002. № 39(6). P. 607-619.
22. McLain D. L. Evidence of the properties of an ambiguity tolerance measure: the Multiple Stimulus Types Ambiguity Tolerance Scale-II (MSTAT-II). *Psychological Reports*. 2009 Dec. 105 (3 Pt 1): 975-88.
23. Рішняк І. В. Системний аналіз категорій ризику та невизначеності. 2003. Lviv Polytechnic National University Institutional Repository. <http://ena.lp.edu.ua>.
24. Clampitt P. G., Williams M. L. Managing organizational uncertainty: conceptualization and measurement [Електронний ресурс]. Режим доступу: [http://www.google.com/search?q=cache:GY66GtUryU8J:www.imetacom.com/otherpubs/research/manorguncertain.pdf+1.%09MacDonald+A.\(1970\)+Revised+scale+for+ambiguity+tolerance&hl=uk&ie=UTF-8&inlang=ru](http://www.google.com/search?q=cache:GY66GtUryU8J:www.imetacom.com/otherpubs/research/manorguncertain.pdf+1.%09MacDonald+A.(1970)+Revised+scale+for+ambiguity+tolerance&hl=uk&ie=UTF-8&inlang=ru).
25. Kobasa S. C., Maddi S. R., Puccetti M. C., Zola M. A. Effectiveness of Hardiness, Exercise and Social Support as Resources Against Illness. *Journal of Psychosomatic Research*. 1985. 29, 525-53.
26. Maddi S. R., Harvey D., Khoshaba J., Lu J., Persico M. The personality construct of hardiness // *Journal of Research in Personality*. 2002. № 36. P. 72-85.

27. Барко В.Д., Кириєнко Л.А. Розроблення україномовного опитувальника толерантності до невизначеності. Наука і правоохорона. 2019. № 2 (44). С. 223-236.

28. Гавриленко Н.В., Коверний О.Є. Формування дохідної частини державного бюджету України в умовах воєнного стану = Formation of the income part of the state budget of Ukraine under the conditions of the marital state / Н. В. Гавриленко, О. Є. Коверний // Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2024. № 1 (67). С. 56–68. Режим доступу: URL: <https://eir.nuos.edu.ua/handle/123456789/8225>

29. Юзик О. П. Медіаосвіта у підготовці майбутніх учителів інформатики у Польщі: з історії становлення та впровадження. Вісник Національного університету "Чернігівський колегіум" імені Т.Г. Шевченка, 2021, 169(13), с. 165-170.

30. Гавриленко Н. В. Конституційне право на достатній життєвий рівень і проблема бідності: основні акценти. EU labor law: decent work and expansion of institutional capacity for sustainable development: sci. monograph / О. V. Baklan, Т. V. Fedorenko, N. V. Havrilenko ets. – Riga: Baltija Publishing, 2023, с. 22–35. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-396-5-2>

31. Білоцерківська Ю., Остополець І., Седашева С. Фасилітативний потенціал як професійно важлива якість особистості майбутнього вчителя. Науковий журнал «Габітус», 2021, випуск 27, с. 38-42. <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2021.27.6>

32. Остополець І., Сергєєва І., Степанова С. Особливості взаємозв'язку самоставлення і локусу контролю у здобувачів вищої освіти. Науковий вісник Сіверщини. Серія: Освіта. Соціальні та поведінкові науки, 2023, № 1 (10), с. 163-173. DOI: 10.32755/sjeducation.2023.01.163

33. Martynovych N., Plutalov S. Current trends of the development of creative industries and their impact on the national economy. Problems of modern transformations. Series: economics and management, 2022, 3, <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-3-03-08>.

34. Мартинович Н.О. Прикладні імперативи оцінки соціально-економічної ефективності повоєнної розбудови регіонів України. Проблеми і перспективи економіки та управління, 2023, № 1(33), с. 98-113. DOI: 10.25140/2411-5215-2023-1(33)-98-113.

35. Павленко Л., Павленко М., Павленко Є. Дослідження необхідності впровадження технологій DevOps у навчання майбутніх вчителів інформатики. Освітнологічний дискурс. 2023. 2(41). С. 219–246. DOI:10.28925/2312-5829.2023.214.

References:

1. Aliksieieva, H. (2024). Formation of readiness for the use of digital technologies in future qualified computer workers with hearing impairments. Forum for Education Studies, 1(1). <https://doi.org/10.59400/fes.v1i1.280>. [in English].

2. Shchetynina, O., et al. (2022). Trello as a Tool for the Development of Lifelong Learning Skills of Senior Students. Postmodern Openings, 13(2), 143-167. <https://doi.org/10.18662/po/13.2/447>. [in English].

3. Nestorenko, T., Nestorenko, O., Morkūnas, M., Volkov, A., Baležentis, T., Štreimikienė, D., & Cai, J. (2022). Optimization of Production Decisions Under Resource Constraints and Community Priorities. Journal of Global Information Management, 30(12), 1-24. <https://doi.org/10.4018/JGIM.304066>. [in English].

4. Pavlenko, L.V., & Pavlenko, M.P. (2022). Pidkhody do vdoskonalennia zmistu dystsypliny «Tsifrovi tekhnolohii v profesiinii diialnosti» v umovakh vymushenoho dystantsiinoho navchannia [Approaches to improving the content of the discipline "Digital technologies in professional activities" in the conditions of forced distance learning]. Naukovi zapysky Berdianskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu. Serii: Pedahohichni nauky, 2, 311-324. <https://doi.org/10.31494/2412-9208-2022-1-2> [in Ukrainian].

5. Antonyuk, V. (2021). Intehratsiia vyshchoi osvity Ukrainy v yevropeiskyi osvittii prostir dlia rozvytku liudskoho kapitalu [Integration of Ukraine's higher education into the European educational space for the development of human capital]. Zhurnal yevropeiskoi ekonomiky, 20(3) [in Ukrainian].

6. Mannapova, K. R. (2012). Zhyttieistiikist v systemi poniattia zhyttiezdatnosti [Resilience in the system of the concept of viability]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni H.S. Skovorody. Psykholohiia*, 44(1), 143-150 [in Ukrainian].
7. Husev, A.I. (2007). Do problemy formuvannia ta rozvytku tolerantnosti do nevyznachenosti [On the problem of forming and developing tolerance for uncertainty]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P. Drahomanova. Seriiia № 12: Psykholohichni nauky*, 17(41), 101-113 [in Ukrainian].
8. Kramer, M. W. (1999). Motivation to reduce uncertainty: A reconceptualization of uncertainty reduction theory. *Management Communication Quarterly*, 13(2), 305-316. [in English].
9. Fedorishyn, H. (2022). Tolerantnist do nevyznachenosti yak profesiina kompetentnist psykholoha [Tolerance for uncertainty as a professional competence of a psychologist]. *Psykholohiia osobystosti*, 12(1), 73-79 [in Ukrainian].
10. Frenkel-Brunswick, E. (1948). Tolerance towards ambiguity as a personality variable. *The American Psychologist*, 3, 268. [in English].
11. Maddi, S. (n.d.). *Metodyka. Test zhyttieistiikosti [Hardiness Test Methodology]*. Retrieved from https://psylab.info/Тест_життєстійкості [in Ukrainian].
12. Husev, A.I. (2009). *Tolerantnist do nevyznachenosti yak chynnyk rozvytku identychnosti osobystosti: dys. ... kand. psykhol. nauk: 19.00.01 «Zahalna psykholohiia, istoriia psykholohii» [Tolerance for uncertainty as a factor in the development of personal identity: PhD dissertation]*. Kyiv [in Ukrainian].
13. Lushyn, P.V. (2002). *Psykholohiia osobystisnoi zminy [Psychology of personal change]*. Kirovohrad: Polihrafichno-vydavnychiy tsentr TOV «Imeks LTD» [in Ukrainian].
14. Tytarenko, T. M., & Laryna, T. O. (2009). *Zhyttieistiikist osobystosti: sotsialna neobkhdnist i bezpeka [Personal resilience: social necessity and safety]*. Kyiv [in Ukrainian].
15. Fedorik, V. V. (2021). Tolerantnist do nevyznachenosti yak chynnyk formuvannia zhyttievoi perspektyvy zdobuvachiv osvity [Tolerance for uncertainty as a factor in the formation of the life perspective of students]. *Traiektorii rozvytku zhyttievkykh perspektyv osobystosti v umovakh suchasnoho osvitnoho prostoru: materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii (30 lystopada 2021 roku)*, 157-160. Berdiansk: BDPU [in Ukrainian].
16. Craik, R. L. (2001). A tolerance for ambiguity. *Physical Therapy*, 81, 1292. [in English].
17. Furnham, A., & Ribchester, T. (1995). Tolerance of ambiguity: a review of the concept, its measurement, and applications. *Current Psychology: developmental, learning, personality, social*, 14, 179-199. [in English].
18. MacDonald, A. (1970). Revised scale for ambiguity tolerance: reliability and validity. *Psychological Reports*, 26. [in English].
19. Maddi, S. (2004). Hardiness: An operationalization of existential courage. *Journal of Humanistic Psychology*, 44, 279-298. [in English].
20. McLain, D. L. (1993). The Mstat-I: A New Measure of an Individual's Tolerance for Ambiguity. *Educational and Psychological Measurement*, 53(1). [in English].
21. Norton, R. W. (2002). Measurement of ambiguity tolerance. *Journal of Personality Assessment*, 39(6), 607-619. [in English].
22. McLain, D. L. (2009). Evidence of the properties of an ambiguity tolerance measure: the Multiple Stimulus Types Ambiguity Tolerance Scale-II (MSTAT-II). *Psychological Reports*, 105(3 Pt 1), 975-988. [in English].
23. Rishniak, I. V. (2003). *Systemnyi analiz katehorii ryzyku ta nevyznachenosti [System analysis of risk and uncertainty categories]*. Lviv Polytechnic National University Institutional Repository. Retrieved from <http://ena.lp.edu.ua> [in Ukrainian].
24. Clampitt, P. G., & Williams, M. L. (n.d.). *Managing organizational uncertainty: conceptualization and measurement [Electronic resource]*. Retrieved from [http://www.google.com/search?q=cache:GY66GtUryU8J:www.imetacomm.com/otherpubs/research/manorguncertain.pdf+1.%09MacDonald+A.+\(1970\)+Revised+scale+for+ambiguity+tolerance&hl=uk&ie=UTF-8&inlang=ru](http://www.google.com/search?q=cache:GY66GtUryU8J:www.imetacomm.com/otherpubs/research/manorguncertain.pdf+1.%09MacDonald+A.+(1970)+Revised+scale+for+ambiguity+tolerance&hl=uk&ie=UTF-8&inlang=ru). [in English].

25. Kobasa, S. C., Maddi, S. R., Puccetti, M. C., & Zola, M. A. (1985). Effectiveness of Hardiness, Exercise and Social Support as Resources Against Illness. *Journal of Psychosomatic Research*, 29, 525-53. [in English].
26. Maddi, S. R., Harvey, D., Khoshaba, J., Lu, J., & Persico, M. (2002). The personality construct of hardiness. *Journal of Research in Personality*, 36, 72-85. [in English].
27. Barka, V. D., & Kyriienko, L. A. (2019). Rozroblennia ukrai'no-movnoho opytuval'nyka tolerantnosti do nevyznachenosti [Development of a Ukrainian-language questionnaire on tolerance for uncertainty]. *Nauka i pravookhorona*, 2(44), 223-236 [in Ukrainian].
28. Havrylenko, N. V., & Koverniy, O. Ye. (2024). Formation of the income part of the state budget of Ukraine under the conditions of the marital state [Formuvannia dokhidnoi chastyny derzhavnoho biudzhetu Ukrainy v umovakh viiskovoho stanu]. *Economics, Finance, Management: Current Issues of Science and Practice [Ekonomika, finansy, menedzhment: aktual'ni pytannia nauky i praktyky]*, (67)1, 56–68. Retrieved from <https://eir.nuos.edu.ua/handle/123456789/8225> [in Ukrainian].
29. Yuzik, O. P. (2021). Media education in the preparation of future computer science teachers in Poland: From the history of development and implementation. *Herald of the National University "Chernihiv Collegium" named after T.G. Shevchenko*, 169(13), 165-170. [in English].
30. Havrylenko N. V. Konstytutsiine pravo na dostatnii zhyttievyi riven i problema bidnosti: osnovni aktsenty [Constitutional right to an adequate standard of living and the problem of poverty: main highlights]. *EU labor law: decent work and expansion of institutional capacity for sustainable development: sci. monograph / O. V. Baklan, T. V. Fedorenko, N. V. Havrilenko ets. – Riga: Baltija Publishing, 2023, pp. 22–35. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-396-5-2> [in Ukrainian].*
31. Bilotserkivska Yu., Ostopolets I., Sedasheva S. Fasylyiatyvnyi potentsial yak profesiino vazhlyva yakist osobystosti maibutnoho vchytelia [Facilitative potential as a professionally important quality of the future teacher's personality]. *Naukovyi zhurnal «Habitus»*, 2021, issue 27, pp. 38-42. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2021.27.6> [in Ukrainian].
32. Ostopolets I., Serhiieva I., Stepanova S. Osoblyvosti vzaiemozv'iazku samostavleniia i lokusu kontroliu u zdobuvachiv vyshchoi osvity [Features of the relationship between self-attitude and locus of control among higher education students]. *Naukovyi visnyk Sivershshchyny. Serii: Osvita. Sotsialni ta povedinkovi nauky*, 2023, No. 1 (10), pp. 163-173. DOI: 10.32755/sjeducation.2023.01.163 [in Ukrainian].
33. Martynovych N., Plutalov S. Current trends of the development of creative industries and their impact on the national economy. *Problems of modern transformations. Series: economics and management*, 2022, 3. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-3-03-08> [in English].
34. Martynovych N. O. Prykladni imperatyvy otsinky sotsialno-ekonomichnoi efektyvnosti povoiiennoi rozbudovy rehioniv Ukrainy [Applied imperatives for assessing the socio-economic effectiveness of post-war reconstruction of regions in Ukraine]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia*, 2023, No. 1(33), pp. 98-113. DOI: 10.25140/2411-5215-2023-1(33)-98-113 [in Ukrainian].
35. Pavlenko L., Pavlenko M., Pavlenko Ye. Doslidzhennia neobkhdnosti vprovadzhennia tekhnolohii DevOps u navchanni maibutnikh vchyteliv informatyky [Research on the necessity of implementing DevOps technologies in the education of future computer science teachers]. *Osvitohichnyi diskurs [Educational Discourse]*, 2023, No. 2(41), pp. 219–246. DOI:10.28925/2312-5829.2023.2(41).219-246 [in Ukrainian].